

Момот Г. В., студентка,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Оніщенко О. В., к.ю.н., доцент

ПОЗОВНА ДАВНІСТЬ ЯК РІЗНОВИД ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ СТРОКІВ

Строки є однією з правових категорій, які часто відіграють основоположну роль в цивільно-правових відносинах, бо час має істотне значення для виникнення, зміни та припинення відносин, і для належного виконання зобов'язань, і для захисту прав та інтересів осіб. Отже, значення часу і строків важко переоцінити не тільки для соціального буття людини, а й для її перебування у правовідносинах. Одним із найважливіших видів строків є позовна давність, яка надає можливість ефективного захисту порушених прав у судовому порядку.

Значення позовної давності полягає у тому, що саме цей інститут цивільного права є однією з гарантій захисту прав і обов'язків особи за національним законодавством України, а саме – визначає стабільність цивільно-правових відносин, виховує та дисциплінує учасників цивільно-правових відносин, є стимулом до активного використання ними власних прав, а з іншої сторони – зміцнює договірну дисципліну [4, с. 25].

Якщо брати до уваги історію, то позовна давність не була відома у стародавньому римському праві: скільки існувало саме право, стільки й існувало право на позов; і лише імператор Феодосій II у 424 р. вводить спеціальні строки для погашення права на позов тривалістю в 30 років. Згодом для деяких позовів встановлюються строки в 40 років [5, с. 39].

За українським законодавством, відповідно до ст. 256 Цивільного кодексу України, позовна давність – це строк, у межах якого особа може звернутись до суду з вимогою про захист свого цивільного права та інтересу. Поняття строку є більш широким і охоплює поняття позовної давності, оскільки остання являється одним з видів строку, важливо чітко знати загальну характеристику строку, для подальшого розуміння самої позовної давності як його важливого та невід'ємного елементу [1].

Словосполучення «позовна давність», з одного боку, відображає зв'язок з формою захисту порушених прав (позов), а з другого – з тривалістю захисту права у часі (давність). Позовна форма захисту цивільних прав є основною формою їхнього захисту у суді [3, с. 81]. Значення інституту позовної давності пояснюється низкою причин. Насамперед, обмеження строку для розгляду спору полегшує надання доказів, підвищує їх

достовірність і тим сприяє встановленню судами істини. Крім того, встановлення строку позовної давності сприяє стабілізації цивільних правовідносин, усуненню невизначеності у відносинах між їх учасниками. Тобто, позовна давність стимулює активність учасників цивільного обігу у здійсненні прав і виконанні обов'язків [4, с. 22].

З урахуванням значення цього інституту позовна давність встановлена безпосередньо законом і може змінюватися угодою сторін лише у бік збільшення строку, але не скорочення. Про таке збільшення строків позовної давності сторони мають укласти договір, для якого передбачається проста письмова форма (ст. 259 ЦК).

Позовна давність поділяється на 2 види: загальну і спеціальну.

Загальна позовна давність становить три роки (ст. 257 ЦК) і застосовується до всіх позовів, крім тих, для яких законодавцем встановлені спеціальні правила. Спеціальна позовна давність може встановлюватися законом для окремих видів вимог. Вона може бути порівняно із загальною позовною давністю скороченою; подовженою.

Оскільки позовна давність є видом строків, при її обчисленні використовуються загальні правила ст.ст. 253-255 ЦК. При цьому правило про обчислення позовної давності сформульоване в ч. 2 ст. 260 ЦК як імперативне. Тобто, порядок обчислення позовної давності не може бути змінений за домовленістю сторін.

Перебіг позовної давності є процесом безперервним, але протягом цього часу можуть виникнути обставини, що перешкоджають поданню позову. Ці обставини є підставами для зупинення (призупинення), переривання або відновлення перебігу позовної давності [2].

Зупинення перебігу позовної давності полягає в тому, що період часу, протягом якого діють обставини, передбачені законом, не зараховується в строк позовної давності. Тобто враховується лише час, що минув до і після зупинення перебігу позовної давності.

Переривання перебігу позовної давності полягає в тому, що час, який минув до настання обставини, з якою закон пов'язує переривання, не зараховується в позовну давність, і її перебіг після переривання починається спочатку. Обставини, що переривають перебіг позовної давності, можуть виникнути в будь-який час до її спливу [5, с. 39].

Отже, можемо зробити висновок, що позовна давність є важливою гарантією захисту цивільних прав. Основним нормативно-правовим актом, який регулює правовий інститут позовної давності у цивільному праві, є Цивільний кодекс України. Загальний строк позовної давності становить три роки. Скорочений спеціальний строк позовної давності (один рік) та спеціальні подовжені строки позовної давності (п'ять років, десять років)

застосовуються у випадках, передбачених Цивільним кодексом України. Домовленістю сторін може бути передбачено збільшення строку позовної давності. Зменшення строку позовної давності за домовленістю сторін не допускається. Правовідносини, до яких позовна давність не застосовується, також визначені Цивільним кодексом України.

Позовна давність обчислюється за загальними правилами визначення строків. Перебіг позовної давності, за загальним правилом, починається від дня, коли особа довідалася або могла довідатися про порушення свого права або про особу, яка його порушила. У визначених Цивільним кодексом України випадках строк позовної давності зупиняється або переривається.

Практичне значення позовної давності при розгляді цивільних, а також господарських справ полягає у наступному. Заява про захист цивільного права або інтересу має бути прийнята судом до розгляду незалежно від впливу позовної давності. Позовна давність застосовується судом лише за заявою сторони у спорі, зробленою до винесення ним рішення. Вплив позовної давності, про застосування якої заявлено стороною у спорі, є підставою для відмови у позові. Якщо суд визнає поважними причини пропущення позовної давності, порушене право підлягає захисту [2].

Література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.
2. Про деякі питання практики застосування позовної давності у вирішенні господарських спорів: Постанова Пленуму Вищого Господарського Суду України від 29.05.2013. – № 10.
3. Вахонєва Т. Деякі питання дії та застосування позовної давності в Україні / Т. Вахонєва // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 2. – С. 80-83.
4. Коврижкіна О. Позовна давність як гарантія захисту цивільних прав та інтересів / О. Коврижкіна // Юридичний журнал. – 2010. – № 4. – С. 22-27.
5. Цікало В. Правові наслідки впливу позовної давності / В. Цікало // Підприємництво, господарство і право. – 2001. – № 8. – С. 38-40.